



***Sorumlu Yazar/ Corresponding Author:**
Mehmet Hakan SARIAYDIN,
hakansariaydin01@gmail.com

JEL:
F22, F5, R23, K37

Geliş: 08 Mayıs 2025
Received: May 08, 2025
Kabul: 12 Eylül 2025
Accepted: September 12, 2025
Yayın: 31 Aralık 2025
Published: December 31, 2025

Atıf / Cited as (APA):
Sarıaydin, M. H. & Çıkrıkçı, T. (2025),
Transit Ülke mi, Hedef Ülke mi ? Arap Baharı
Sonrası Türkiye'nin Uluslararası Göçteki
Konumu, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari
Bilimler Fakültesi Dergisi, 72, 131-138,
doi: 10.18070/erciyesiibd.1695623

Bilgilendirme / Acknowledgements:
Bu çalışma, Giresun Üniversitesi, Sosyal
Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu
Yönetimi Anabilim Dalında hazırlanan
"Uluslararası Göç Hareketlerinde Türkiye'nin
Konumu" başlıklı yüksek lisans tezinden
üretilmiştir.

TRANSİT ÜLKE Mİ, HEDEF ÜLKE Mİ ? ARAP BAHARI SONRASI TÜRKİYE'NİN ULUSLARARASI GÖÇTEKİ KONUMU

MEHMET HAKAN SARIAYDIN¹ TOLGA ÇIKRIKÇI²

¹hakansariaydin01@gmail.com

²Dr. Öğr. Üyesi, Giresun Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, tolga.cikrikci@giresun.edu.tr

ÖZ

Bu çalışma, Arap Baharı sonrasında Türkiye'nin uluslararası göç hareketlerindeki konumunu "transit ülke mi, hedef ülke mi?" sorusu çerçevesinde analiz etmektedir. Türkiye'nin göç bağlamındaki rolü; ülkenin coğrafi konumu, ekonomik koşulları, güvenlik ortamı ve uluslararası ilişkileri kapsamında çok boyutlu bir perspektifle incelenmiştir. Çalışmada, ulusal ve uluslararası kurumların yayımladığı güncel istatistiksel veriler ile ikincil kaynaklar değerlendirilerek, Türkiye'nin göç hareketlerindeki konumunun zaman içinde geçirdiği dönüşüm ortaya konulmuştur. Elde edilen bulgular, Türkiye'nin yalnızca geçiş güzergahı niteliği taşıyan bir ülke olmadığını; aynı zamanda kalıcı yerleşim eğilimlerinin de güçlendiren, çift yönlü bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Doğu Akdeniz ve Batı Balkan rotaları üzerindeki stratejik konum, düzensiz göç güzergahları ve göçmen kaçakçılığına ilişkin göstergeler Türkiye'nin transit ülke olma niteliğini pekiştirirken; çalışma izinlerindeki artış, ikamet ve vatandaşlık düzenlemeleri, sosyal uyum programları ile göçmenler arasında gelişen dayanışma ağları Türkiye'nin hedef ülke karakterinin giderek belirginleştiğine işaret etmektedir. Arap Baharı Sonrası dönemde güçlenen kurumsal kapasite, oluşturulan yeni kamu birimleri ve kapsamlı yasal çerçeve, Türkiye'nin göçü uzun vadeli bir dönüşüm alanı olarak ele aldığını göstermektedir. Sonuç olarak çalışma, Türkiye'nin uluslararası göç hareketlerinde transit ve hedef ülke rollerini eşzamanlı biçimde üstlenen çok katmanlı bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymakta ve bu yapının yalnızca güvenlik odaklı yaklaşımlarla yönetilemeyeceğini, buna bağlı olarak göç yönetiminin ekonomik, sosyal ve insani boyutları kapsayan bütüncül politikalarla desteklenmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: göç politikaları, hedef ülke, transit ülke, Arap Baharı, uluslararası göç

TRANSIT COUNTRY OR DESTINATION COUNTRY? TURKIYE'S POSITION IN INTERNATIONAL MIGRATION AFTER THE ARAB SPRING

ABSTRACT

This study analyses Türkiye's position within international migration movements in the post-Arab Spring period through the question of whether the country functions as a transit country or a destination country. Türkiye's role in the context of migration is examined from a multidimensional perspective shaped by its geographical location, economic conditions, security environment and international relations. By evaluating recent statistical data published by national and international institutions alongside secondary sources the study reveals the transformation of Türkiye's position within migration movements over time. The findings show that Türkiye is not merely a passage corridor; it also exhibits a dual structure reinforced by increasing tendencies toward permanent settlement. While Türkiye's strategic location on the Eastern Mediterranean and Western Balkan routes, irregular migration paths and indicators related to migrant smuggling strengthen its transit country characteristics, the rise in work permits, residence and citizenship regulations, social cohesion programmes and solidarity networks among migrants point to Türkiye's increasingly visible profile as a destination country. The expansion of institutional capacity, the establishment of new public units and the adoption of a comprehensive legal framework in the post-Arab Spring period demonstrate that migration is being approached as a long-term field of transformation. In conclusion, the study shows that Türkiye's has a multilayered structure in which transit and destination roles are assumed simultaneously, and emphasizes that this configuration cannot be managed solely through security-oriented approaches; accordingly, migration governance must be supported by comprehensive policies that incorporate economic, social and humanitarian dimensions.

Keywords: migration policy, destination country, transit country, Arab Spring, international migration

[An extended English summary is available at the end of the article.]

1. Giriş

Göç olgusu, en temel anlamıyla bireysel ya da toplu olarak gerçekleşen; ekonomik, sosyal ve kültürel boyutları bulunan bir nüfus hareketliliğidir. İnsan topluluklarının bir arada yaşamaya başlamasından itibaren gözlemlenen bu yer değiştirme süreçleri, tarih boyunca toplumsal hayatın belirleyici dinamiklerinden biri olmuştur. Özellikle son çeyrek yüzyılda, savaşlar, siyasal krizler ve ekonomik eşitsizlikler gibi etkenlerle kitlesel nüfus hareketlilikleri küresel ölçekte artış göstermiştir. Bu çerçevede, 2010 yılında Tunus'ta başlayıp kısa sürede Orta Doğu'ya yayılan ve "Arap Baharı" olarak adlandırılan halk ayaklanmaları, uluslararası göç sisteminde önemli kırılmalara neden olmuş ve Türkiye'yi doğrudan etkileyen bir göç dalgasını tetiklemiştir. Bu gelişmeler, Türkiye'nin göç yönetimi ve uluslararası göç sistemindeki konumunu yeniden değerlendirmeyi gerekli kılmıştır.

Türkiye, Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren farklı dönemlerde göç alan bir ülke olmuş, özellikle Balkanlar, Kafkaslar ve Orta Doğu'dan gelen göçmenleri kabul etmiştir. Soğuk Savaş sonrası dönemde ise siyasi karışıklıklar ve bölgesel savaşlar nedeniyle Türkiye yeniden göç hareketliliklerinin merkezinde yer almıştır. Arap Baharı ile birlikte ise Suriye İç Savaşı başta olmak üzere bölgedeki istikrarsızlıklar, Türkiye'yi hem geçiş hem de yerleşim bölgesi olarak daha görünür kılmıştır (International Organization for Migration [IOM], 2024). Bu durum yalnızca demografik yapıyı değil aynı zamanda iş gücü piyasasını ve sosyal politikaları da etkilemiştir (Del Carpio & Wagner, 2015; Gümüş, 2021; İçduygu, 2015). Arap Baharı sonrası yapılan yasal ve kurumsal düzenlemelerin akabinde, 2016 yılında yürürlüğe giren Türkiye-Avrupa Birliği (AB) Geri Kabul Anlaşması, Türkiye'ye gelen göçmenlerin kalış sürelerini ve göç yönetiminin niteliğini derinden etkilemiştir. Göç politikalarında dönüşümün yanı sıra entegrasyon süreçlerinin güçlendirilmesi, bu dönemi göç tarihinin özgün bir aşaması hâline getirmiştir. Bu bağlamda, Türkiye'nin uluslararası göç sistemindeki statüsünün yalnızca coğrafi değil; sosyal, siyasal ve ekonomik faktörlerle şekillendiği görülmektedir. Bu süreç, Türkiye'nin göç politikalarının biçimlenmesinde etkili olurken, aynı zamanda literatürde bu döneme ilişkin akademik çalışmaların da artmasına yol açmıştır (Dimitriadi, 2016; Guild vd., 2017; İçduygu, 2017; Kaya & Şahin, 2019; Triandafyllidou, 2018).

Ülkeler göç süreçlerinde "kaynak", "transit" ve "hedef" ülke olarak sınıflandırılmakta; bu konumlandırmalar, politika yapıcılarının stratejik tercihlerini doğrudan etkilemektedir (Yerli, 2018, s. 2082). Türkiye'nin hangi konumda yer aldığı sorusu ise Arap Baharı sonrasında daha da önemli hale gelmiştir. Transit ülke; göçmenlerin geçici olarak bulunduğu, genellikle hedef ülkeye ulaşmak amacıyla geçtikleri bir ülkeyi tanımlarken (IOM, 2014, s. 86), hedef ülke ise göçmenlerin kalıcı olarak yerleşmeyi amaçladığı nihai varış noktasıdır (IOM, 2014, s. 41). Her iki statü de farklı göç politikaları ve yönetim anlayışlarını gerektirmektedir. Politika yapım sürecinde transit ülke statüsü daha çok güvenlik, sınır kontrolü ve göçmen kaçakçılığıyla mücadele gibi başlıkların öne çıkmasını sağlarken; hedef ülke statüsü, entegrasyon, istihdam, eğitim ve sosyal uyum politikalarının önceliklendirilmesini beraberinde getirmektedir. Arap Baharı süreci sonrasında Türkiye'nin bu iki statüden hangisine daha yakın olduğu yönündeki tartışmalar henüz netlik kazanmamıştır. Bu bağlamda, Türkiye'nin belirli göçmen grupları açısından transit mi yoksa hedef ülke mi olduğunun net bir biçimde ortaya konması, etkili göç politikalarının oluşturulması açısından büyük önem taşımaktadır. Nitekim Türkiye'nin uluslararası göç hareketlerindeki konumunun "transit" mi yoksa "hedef" ülke mi olduğu, hem göç politikalarının etkinliği hem de gelecekteki göç dinamiklerinin öngörülebilmesi açısından kritik bir rol oynamaktadır. Aynı zamanda, literatürde bu meseleye odaklanan kapsamlı bir çalışmanın bulunmaması da dikkat çekicidir. Bu nedenle, Türkiye'nin uluslararası göç hareketlerindeki konumunu güncel gelişmeler ışığında analiz eden, kavramsal ve ampirik açıdan kapsamlı bir değerlendirmeye ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu çalışma, söz konusu boşluğu doldurmayı amaçlayarak Türkiye'nin Arap Baharı sonrasında uluslararası göç sistemindeki konumunu "transit ülke mi, hedef ülke mi?" sorusu ekseninde incelemektedir. Bu doğrultuda çalışma, kuramsal arka planı oluşturan literatür taramasının yanı sıra, göç olgusuna ilişkin ikincil veriler üzerinden yürütülmüştür.

Özellikle Göç İdari Başkanlığı, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), IOM, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği (UNHCR) ve Avrupa Komisyonu gibi kurumların yayımladığı raporlar ve istatistiksel veriler analiz edilmiş; Türkiye'nin göç yönetimindeki konumu bu kaynaklardan elde edilen bilgiler ışığında değerlendirilmiştir. Böylece çalışmanın bulguları, yalnızca teorik tartışmalara değil, aynı zamanda ampirik gözlemlere dayandırılmıştır. Çalışma iki ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, Türkiye'nin göç tarihine kısa bir bakış sunulmakta; ardından Arap Baharı sonrasında yaşanan dönüşümler bağlamında Türkiye'nin transit ülke olma rolü; düzensiz göç rotaları, göçmen kaçakçılığı ve sınır güvenliği politikaları çerçevesinde değerlendirilmektedir. Takip eden bölümde, Türkiye'nin hedef ülke olarak öne çıkmasında etkili olan sosyo-ekonomik göstergeler, sosyal dayanışma ağları ve kurumsal yapılandırmalar incelenmektedir. Sonuç kısmında ise, ulaşılan bulgular ışığında Türkiye'nin göç sistemindeki hibrit konumu tartışılmakta ve bu durumun göç politikalarının yönelimine etkileri analiz edilmektedir.

2. Türkiye'nin transit ülke statüsü: Güzergâhlar, dinamikler ve dönüşümler

Türkiye'nin transit ülke konumu, çeşitli faktörlerin etkileşimi sonucunda şekillenmektedir. Bu bağlamda, Türkiye'nin transit ülke olarak değerlendirilmesinin başlıca nedenleri arasında düzensiz ve düzenli göç hareketlerinin dinamikleri, göç güzergâhlarının oluşumu, insan kaçakçılığı faaliyetleri ve Avrupa Birliği ile Türkiye arasındaki göç ilişkileri yer almaktadır. Nitekim Türkiye'nin bu işlevi yalnızca coğrafi konumuyla sınırlı kalmamakta; bölgesel dinamikler, göçmen gruplarının hareketliliği ve uluslararası ilişkilerle de şekillenmektedir. Özellikle Batı Avrupa'ya yönelen göç akışlarının Türkiye üzerinden gerçekleşmesi ve Orta Doğu ile Kuzey Afrika'dan gelen göçmenlerin hedef ülkelerine ulaşmak için Türkiye'yi bir geçiş noktası olarak tercih etmeleri, bu konumun belirlenmesinde önemli rol oynamaktadır. Ayrıca, Türkiye'nin uluslararası göç politikaları ve Avrupa Birliği ile yaptığı göç anlaşmaları da transit ülke rolünü pekiştiren faktörler arasında yer almaktadır.

Türkiye'nin tarih boyunca yoğun göç hareketlerine sahne olmasının en temel nedenlerinden biri, stratejik coğrafi konumudur. Zira Türkiye'nin Asya ile Avrupa arasında yer alması, Avrupa'ya veya kuzey ülkelerine göç etmek isteyen bireyler açısından onu transit ülke olarak cazip kılmaktadır (Karahan, 2024, s. 51). Öte yandan, Türkiye'nin bu konumunun, göç hareketlerinde hedef ülke olarak değerlendirilmesinde de belirli ölçüde etkili olduğu ileri sürülebilir. Ancak göç olgusunun çok boyutlu bir yapı sunduğu ve çeşitli faktörlere bağlı olarak gerçekleştiği göz önünde bulundurulduğunda, coğrafi konumun hedef ülke olgusunu belirlemedeki rolü sınırlı kalmaktadır. Nitekim, hedef ülke konumundaki devletler açısından, coğrafi konum, ekonomik gelişmişlik ve siyasi istikrar gibi unsurlarla karşılaştırıldığında doğrudan göçe neden olan bir unsur olarak değerlendirilemez. Başka bir ifadeyle, Türkiye'nin coğrafi konumu uluslararası göç hareketlerinde transit ülke olmasını belirleyen başlıca faktörlerden biri iken; hedef ülke olarak görülmesi, büyük ölçüde sosyoekonomik ve politik koşulların dinamiklerine bağlı, ikincil bir unsur olarak nitelendirilebilir.

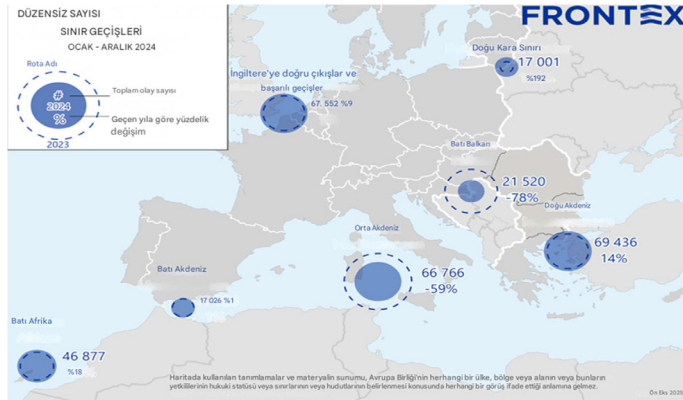
Transit ülke olarak değerlendirilebilecek ülkeler açısından en önemli göstergelerden biri, düzensiz göçe ilişkin verilerdir. Ancak tüm düzensiz göçmenleri transit göç kapsamında değerlendirmek eksik bir yaklaşım olacaktır. Zira transit göç, düzensiz göçün yalnızca bir türünü oluşturmakta, buna ek olarak başka düzensiz göç biçimleri de bulunmaktadır (İçduygu, 2014, s. 292). Dolayısıyla bir ülkenin transit ülke olarak tanımlanması, yalnızca düzensiz göçmenlerin o ülke üzerinden geçiş yapmasına dayanamaz; bu durum, göç türlerine ve göçmenlerin niyetlerine bağlı olarak farklı kategorilere ayrılabilen dinamik bir süreçtir. Türkiye'de bulunan düzensiz göçmen grupları da farklı türler hâlinde ortaya çıkmaktadır. Ayrıca göçmenler, transit ülkelere yalnızca yasa dışı yollarla gelmemekte; hedef ülkeye ulaşmak amacıyla yasal yollara başvurarak da bu ülkelere giriş yapabilmektedir. Bu nedenle, sadece düzensiz göçmen verilerine dayanarak Türkiye'yi transit ülke olarak tanımlamak yetersiz ve indirgemeci bir değerlendirme olacaktır. Nitekim 2016–2023 yılları arasında yakalanan 1.696.069 düzensiz göçmenin 900.098'inin (%53) yasa dışı yollarla Türkiye'ye giriş yaptığı, 759.791'inin (%47) ise yasal yollardan ülkeye girmesine rağmen sonradan düzensiz göçmen statüsüne geçtiği görülmektedir.

Benzer şekilde, 2023 yılında yakalanan 57.861 düzensiz göçmenin 18.587'si (%35) yasa dışı yollardan giriş yaparken, 34.274'ü (%65) yasal yollarla gelmiş ancak daha sonra statü kaybı nedeniyle düzensiz göçmen hâline gelmiştir (Çataklı, 2024, s. 156).

Yasal yollarla Türkiye'ye giriş yapmasına rağmen, zaman içinde – genellikle vize ya da oturma izni süresini aşmaları nedeniyle –düzensiz göçmen statüsüne geçen bireylerin, Türkiye'de kalma eğiliminde oldukları öne sürülebilir. Buna karşılık, yasa dışı yollarla ülkeye giriş yapan göçmenlerin, yasal yollardan gelenlere kıyasla Türkiye'yi transit ülke olarak görme olasılıkları daha yüksektir. Ancak her iki grup içinde de Türkiye'yi transit ülke olarak değerlendiren göçmenleri net biçimde tespit etmek oldukça güçtür. Bu bağlamda Türkiye'yi transit ülke olarak gören düzensiz göçmenlere ulaşabilmek için, bu kişilerin yakalandıkları bölgelerin incelenmesi faydalı olabilir. Nitekim Türkiye'nin göç güzergâhı üzerinde yer alan Batı Balkan ve Doğu Akdeniz rotalarını kapsadığı göz önünde bulundurulduğunda, bu rotalar üzerindeki illerde yakalanan göçmenlere ilişkin verilerden hareketle, transit göçmenlerin varlığına dair daha sağlıklı değerlendirmeler yapılabilir.

Göçmenler, Avrupa'ya ulaşmak amacıyla Batı Afrika Rotası, Batı Akdeniz Rotası, Orta Akdeniz Rotası, Doğu Akdeniz Rotası, Batı Balkan Rotası, Karadeniz Rotası, Doğu Sınırı ve Yunanistan–Arnavutluk Dairesel Rotalarını tercih etmektedir. Bu göç güzergâhları arasında, Türkiye'nin üzerinde bulunduğu Doğu Akdeniz ve Batı Balkan Rotaları, göçmenlerin Avrupa ülkelerine ulaşmak için en sık tercih ettiği iki ana güzergâh olarak öne çıkmaktadır (Şişman & Balun, 2020, s. 66).

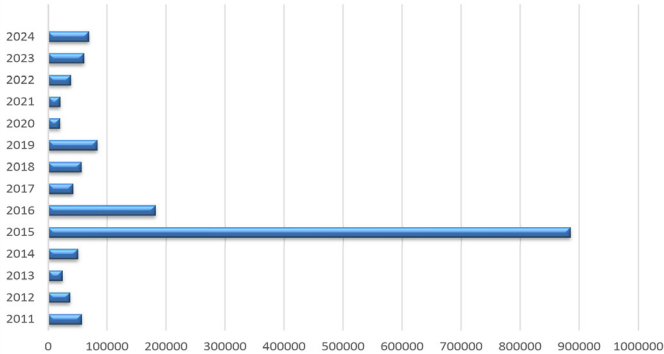
ŞEKİL 1 | Göç rotaları



Kaynak: Frontex (2025)

Bu rotalar arasında öncelikle Doğu Akdeniz Rotası incelendiğinde, bu güzergâhın Avrupa'ya geçişte kullanılan en eski yollardan biri olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle Orta Doğu ve Doğu Afrika'dan gelen göçmen grupları, Avrupa'ya ulaşmak için bu rotayı tercih etmektedir. Suriye İç Savaşı ve Afganistan'da yaşanan siyasi istikrarsızlıkların ardından, bu rota düzensiz göçmenler tarafından daha yoğun şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Bununla birlikte, Doğu Akdeniz göç rotasının hem düzensiz göçmenler hem de Avrupa ülkeleri açısından ciddi insani ve siyasi krizlere yol açtığı ifade edilebilir. Türkiye'yi transit ülke olarak kullanan göçmenlerin önemli bir bölümü, bu güzergâhı takip ederek Yunanistan adaları üzerinden Avrupa'ya geçiş yapmaktadır.

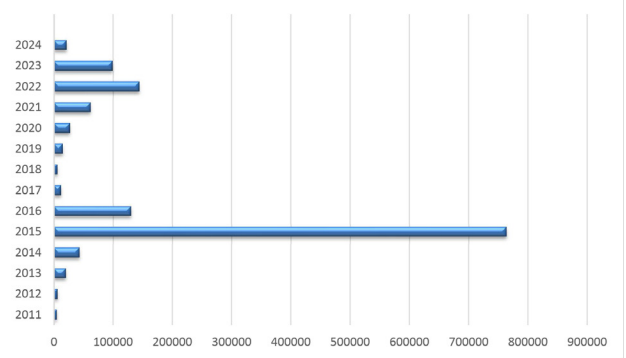
ŞEKİL 2 | Doğu Akdeniz rotası geçiş sayıları



Kaynak: Frontex (2025)

Batı Balkan Rotası, düzensiz göçmenlerin Avrupa'ya ulaşmak için en sık kullandığı güzergâhlardan biridir. Türkiye, bu rotanın Doğu ile Batı arasındaki kara sınırında yer alan ana geçiş noktalarından biri konumundadır. Bu güzergâhı takip eden göçmenler, hedef ülkeye ulaşmadan önce genellikle bir ya da birden fazla ülkede konaklamaktadır. Özellikle İstanbul, bu rotayı kullanan düzensiz göçmenler için önemli bir transit merkezidir (Şişman & Balun, 2020, s.68). Düzensiz göçmenlerin Batı Balkan Rotası'nı tercih etmelerinde, kara yolunun deniz yoluna kıyasla daha güvenli bulunması belirleyici bir faktör olarak öne çıkmaktadır (Janković vd., 2024, s. 122).

ŞEKİL 3 | Batı Balkan rotası geçiş sayıları

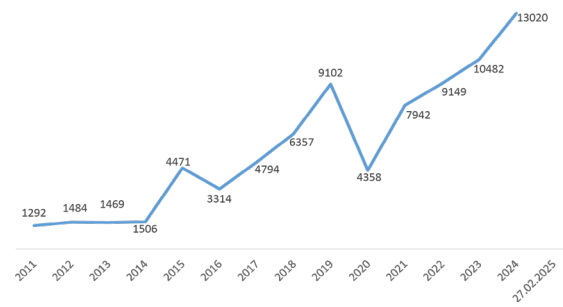


Kaynak: Frontex (2025)

Genel olarak, Türkiye'nin üzerinde bulunduğu Doğu Akdeniz ve Batı Balkan rotalarından Avrupa'ya geçen göçmen sayısının, koşullara bağlı olarak değişkenlik gösterdiği görülmektedir. Bu doğrultuda, Türkiye'nin Avrupa'ya geçen göçmenler açısından bir transit ülke olarak konumunun zaman içinde değiştiği söylenebilir. Ayrıca, Türkiye'nin transit ülke konumundaki bu değişim, göçmen hareketliliğini etkileyen önemli faktörlerden biri olan göçmen kaçakçılığıyla da yakından ilişkilidir.

Göçmen kaçakçılığı, doğrudan veya dolaylı olarak maddi çıkar elde etme amacıyla, bir kişinin vatandaşı olmadığı ya da daimi ikamet etmediği bir devlete yasa dışı girişinin, örgütlü yapılar veya bireyler tarafından gerçekleştirilmesidir (IOM, 2014, s. 37). Göçmen kaçakçıları, göçmenlerin yasal olmayan yollardan hedef ülkeye geçişini sağlamak amacıyla oluşturdukları organizasyonlarla bu süreci yönetmektedir. Başka bir ifadeyle, göçmen kaçakçıları; göçmenlerin ekonomik, siyasi, sosyal ya da farklı nedenlerle yaşadıkları ülkeden yasa dışı yollarla çıkma kararını, başka bir ülkeye girmelerini veya hedef ülkede ikamet izni olmadan barınmalarını organize eden suç yapılarıdır. Özellikle Arap Baharı sonrasında birçok devletin temel gündem maddelerinden biri hâline gelen göçmen kaçakçılığı, düzensiz göçün artışında başlıca nedenlerden biri olarak gösterilmektedir. Küresel göç hareketlerindeki artışa paralel olarak, uluslararası suç şebekeleri tarafından gerçekleştirilen göçmen kaçakçılığı, devletlerin resmi sınırlarını, göç politikalarını ve ulusal güvenliklerini tehdit eden bir unsur olarak algılanmaya başlanmıştır (Adıgüzel, 2016, s. 113). Bu bağlamda, göçmen kaçakçılığının, düzensiz göçün hem planlanması hem de gerçekleşmesinde temel bir rol oynadığı açıktır. Dolayısıyla, Türkiye'de düzensiz göçün ulaştığı boyutu ve ülkenin transit ülke olarak değişen konumunu anlamlandırmaya yardımcı olabilecek önemli göstergelerden biri de yakalanan göçmen kaçakçılarına ilişkin verilerdir (Şişman & Balun, 2020, s. 71; Tepealtı, 2019, s. 135).

ŞEKİL 4 | Göçmen kaçakçılığına ilişkin sayılar



Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı [GİB] (2025)

Şekil 4'te görüldüğü üzere, 2011–2014 yılları arasında göçmen kaçakçılığı vakalarının sayısı yıllık ortalama 1.500 civarında seyretmiştir. 2011 yılında 1.292 olarak kaydedilen vaka sayısı, 2014 yılında 1.506'ya yükselmiştir. 2015 yılında ise vaka sayısında belirgin bir artış yaşanmış ve 2014'e kıyasla yaklaşık üç kat artarak 4.471'e ulaşmıştır. 2016–2019 yılları arasında bu sayı kademeli olarak artış göstermiştir. 2020 yılında ise COVID-19 Pandemisi'nin etkisiyle vaka sayısında düşüş meydana gelmiş; 2023 yılında ise en yüksek seviyeye ulaşmıştır. 2024 yılında vaka sayısı 13.020'ye çıkarak şimdiki kadarki en yüksek düzeyine ulaşmıştır. 2025 yılı verilerine göre ise, 27 Şubat itibarıyla vaka sayısı 1.749 olarak kaydedilmiştir; bu durum, önceki yıla kıyasla belirgin bir düşüşe işaret etmektedir¹.

Türkiye'nin transit ülke konumunu gösteren bir diğer önemli gösterge, ülkeye yönelen düzenli göç hareketliliğidir. Genel olarak düzenli göç hareketleri hedef ülke kavramıyla birlikte anılsa da transit ülke konumundaki ülkeler açısından bu hareketlilik hem düzenli hem de düzensiz biçimlerde gerçekleşebilmektedir. Ancak Türkiye'yi düzenli göç hareketleri kapsamında bir transit ülke olarak gören göçmenlere ilişkin somut veri bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu tespitin yapılabilmesi için, transit göçmenleri turistik ziyaretçilerden ayırt edebilecek daha spesifik verilere ihtiyaç duyulmaktadır.

Türkiye'nin transit ülke rolüne ilişkin genel bir değerlendirme yapıldığında, bu konunun başta coğrafi özellikler olmak üzere, göç dinamikleri ve uluslararası politikalar tarafından şekillendiği görülmektedir. Öte yandan, Doğu Akdeniz ve Batı Balkan rotaları üzerindeki konumu, Türkiye'yi düzensiz göçmenler açısından önemli bir geçiş noktası hâline getirmektedir. Göçmen kaçakçılığı, sınır güvenliği önlemleri ve Avrupa Birliği ile yapılan anlaşmalar da bu süreci etkileyen başlıca unsurlar arasında yer almaktadır. Göç verileri, yasa dışı yollarla ülkeye giriş yapan göçmenlerin Türkiye'yi transit ülke olarak görme eğiliminin daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Buna karşılık, yasal yollarla giriş yapıp daha sonra düzensiz göçmen statüsüne geçenler arasında Türkiye'de kalma eğilimi de dikkat çekmektedir.

Sonuç olarak, Türkiye'nin uluslararası göç hareketlerinde üstlendiği transit ülke rolü; coğrafi konumu, düzensiz göç güzergâhları üzerindeki yeri, göçmen kaçakçılığı faaliyetleri ve bölgesel politik gelişmelerle şekillenmektedir. Doğu Akdeniz ve Batı Balkan rotaları üzerindeki stratejik konumu Türkiye'yi göçmenler açısından önemli bir geçiş noktası hâline getirirken, bu statünün zaman içinde değişen dinamiklerle dönüştüğü görülmektedir. Göçmen profilleri, yasa dışı geçiş yolları ve Avrupa Birliği ile ilişkiler gibi faktörler, Türkiye'nin transit ülke statüsünü hem pekiştirmekte hem de yeniden tanımlamaktadır. Bu nedenle, Türkiye'nin göç politikalarının gelecekteki yönelimi, yalnızca geçişi engellemeye değil, aynı zamanda bu statünün niteliğini doğru biçimde tanımlamaya ve yönetmeye odaklanmalıdır.

3. Türkiye'nin hedef ülke statüsü: Ekonomik, kültürel ve kurumsal belirleyiciler

Uluslararası göç hareketliliğinin özellikle 21. yüzyılda küresel bir boyut kazanması ve göçmenlerin giderek daha uzun mesafeler kat edebilmesi, hedef ülke tercihlerini daha çeşitli hâle getirmiştir (Karataş & Ayyıldız, 2020, s. 477). Bu bağlamda, göçmenlerin tercihlerini etkileyen faktörlerin de çeşitlendiği söylenebilir. Türkiye'nin hedef ülke olarak görülmesinde ise, göçmen profili dikkate alındığında tarihsel, kültürel ve ekonomik nedenlerin ön plana çıktığı görülmektedir (Kalaycı, 2014, s. 67). Ancak Türkiye'nin uluslararası göç hareketliliğinde hedef ülke olarak konumlanması, yalnızca sosyal ve kültürel dinamiklerle açıklanamayacak kadar çok boyutlu bir süreçtir. Özellikle Avrupa Birliği'nin (AB) göç yönetimi politikaları, Türkiye'nin göçmenler açısından bir geçiş noktası mı yoksa hedef ülke mi olduğu sorusunda belirleyici rol oynamaktadır. Ayrıca, bölge ülkelerinin göç politikaları ile Türkiye'nin stratejik coğrafi konumu da bu hareketlilik üzerinde doğrudan etkiye sahiptir.

Bireylerin göç kararı almasında en önemli etkenlerden biri ekonomik faktörlerdir. Ekonomik temelli göçlerin nedenlerine genel olarak bakıldığında; göçmenlerin bulundukları ülkelerdeki sınırlı iş imkânları, yoksulluk, düşük ücretler, yetersiz çalışma koşulları ve yüksek enflasyon gibi unsurların göçü tetiklediği görülmektedir

(Karaduman, 2023, ss. 10-11). Literatürde, Türkiye'nin hedef ülke olarak değerlendirildiği çalışmalarda da “artan ekonomik istikrarın” Türkiye'yi göçmenler açısından cazip bir ülke hâline getirdiği yönünde değerlendirmelere yer verilmektedir (Nurdoğan & Şahin, 2019; Şen & Özkorul, 2016). Dolayısıyla, Arap Baharı sonrasında Türkiye'nin uluslararası göç hareketlerindeki konumunun hedef ülke perspektifinden netleştirilebilmesi için, göçmenlere ilişkin ekonomik verilerin incelenmesi önem taşımaktadır. Bu bağlamda, Türkiye'nin ekonomik nedenlerle hedef ülke konumuna geldiğini gösteren önemli göstergelerden biri çalışma izni verileridir. Zira çalışma izni verilen yabancı sayısındaki artış; bir yandan Türkiye ekonomisinin yabancı iş gücüne olan ihtiyacını, diğer yandan da bu bireylerin ülkeye entegrasyon süreçlerini yansıtmaktadır.

TABLO 1 | Arap Baharı sonrası çalışma izni sayısı

Yıl	Kadın	Kadın %	Erkek	Erkek %	Bilinmeyen	Bilinmeyen %	Toplam
2013	28406	62.0	17417	38.0	0	0.0	45823
2014	31308	59.9	20986	40.0	1	0.0	52295
2015	37621	58.3	26899	41.7	1	0.0	64521
2016	35601	48.4	37948	51.6	0	0.0	73549
2017	37756	43.3	49426	56.7	0	0.0	87182
2018	48087	41.5	67750	58.5	0	0.0	115837
2019	50690	34.9	94542	65.1	0	0.0	145232
2020	41853	33.9	81721	66.1	0	0.0	123574
2021	48371	28-Aug	119732	71.2	0	0.0	168103
2022	57829	27-Feb	154853	72.8	0	0.0	212682
2023	66299	27-Jun	173536	72.4	0	0.0	239835

Kaynak: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB) (2025)

2013 yılından itibaren Türkiye'de verilen çalışma izinleri incelendiğinde, 2013–2023 yılları arasında bu izinlerde kayda değer bir artış yaşandığı görülmektedir. Özellikle 2019 yılından itibaren çalışma izni sayılarında belirgin bir yükseliş gerçekleşmiş; 2021 sonrasında ise bu artış daha da hız kazanmıştır. Öte yandan, Türkiye'de gözlemlenen ucuz iş gücü talebi, ülkenin yabancı göçmenler açısından hedef ülke olarak görülmesinde etkili olmaktadır. Yerli çalışanlara kıyasla daha düşük ücretlerle çalışan göçmen işçilerin, özellikle inşaat, tarım, turizm ve çeşitli hizmet sektörlerinde yoğun şekilde istihdam edildiği dikkat çekmektedir. Ayrıca, yabancı işçilerin tarım ve inşaat sektörlerinde düşük ücret taleplerine ve ağır çalışma koşullarına razı olmaları, bu alanların yerli iş gücü tarafından tercih edilmemesine; dolayısıyla bu sektörlerin büyük ölçüde yabancı işçiler tarafından yürütülmesine neden olmaktadır (Tiritoğlu Ersoy, 2024, s. 888). Nihayetinde, Türkiye'nin hedef ülke konumu ekonomik parametreler açısından değerlendirildiğinde, bu durumun farklı uyruklara mensup bireyler için değişkenlik gösterdiği; büyük ölçüde bireylerin satın alma gücüne, istihdam olanaklarına ve ekonomik fırsatlara erişim düzeyine bağlı olduğu görülmektedir.

Türkiye'nin uluslararası göçte hedef ülke olmasında yalnızca ekonomik değil, tarihsel ve kültürel faktörler de etkili olmaktadır. Göçmenler, daha iyi yaşam koşullarına ulaşma arzusuyla yalnızca ekonomik açıdan değil, kültürel yakınlık bakımından da refah sunan ülkelere yönelmektedir. Ayrıca, etnik ve dinî ayrımcılıklar ile tarihsel bağların yeniden kurulması gibi etkenler de göçü tetikleyen unsurlar arasında yer almaktadır (Karaduman, 2023, s. 11). Bu bağlamda, Osmanlı mirasına sahip olması ve Müslüman kimliğiyle Türkiye, özellikle Orta Doğu, Balkanlar ve Afrika'daki Müslüman ülkelerden gelen göçmenler için cazip bir hedef ülke konumundadır (Kalaycı, 2014, s. 69). Nitekim, cumhuriyetin kuruluşundan Soğuk Savaş'ın sonuna kadar geçen süreçte, özellikle Balkanlar başta olmak üzere imparatorluk mirasına sahip bölgelerden Türkiye'ye yönelik tersine göç hareketleri yaşanmıştır. Bu göçler farklı nitelikler taşısa da ortak özellikleri, göçmenlerin tarihsel olarak Osmanlı topraklarından geliyor olmalarıdır.

Öte yandan, 1923–1991 yılları arasında Türkiye'ye yönelen göçlerin bir diğer belirleyici özelliği, göçmenlerin Türkiye ile ortak etnik, tarihsel ve kültürel bağlara sahip olmasıdır (Vardar Tutan, 2024, s. 27). Benzer şekilde, Soğuk Savaş sonrası dönemde Ahıska Türklerinin Anadolu'ya dönüşünde ortak etnik yapının etkisi belirgin biçimde ortaya çıkmıştır. Türkiye'nin Orta Asya Türk devletleriyle sahip olduğu kültürel bağlar göz önüne alındığında, bu coğrafyalardan gerçekleşebilecek göç

¹Ancak yılın henüz başlarında olunması nedeniyle bu veriler ışığında kesin bir değerlendirme yapmak mümkün değildir. Gözlemlenen düşüş, göç politikalarındaki değişiklikler, sınır güvenliği önlemleri ya da bölgesel gelişmeler gibi çeşitli faktörlerle ilişkili olabilir.

hareketleri bakımından Türkiye'nin potansiyel bir hedef ülke olduğu söylenebilir. Arap Baharı sonrasında da Türkiye'ye göç eden Türk kökenli göçmenlerin varlığı dikkat çekmektedir. Çin'in Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nde yaşayan Uygur Türkleri Türkiye'ye göç etmeye devam ederken, Sovyetler Birliği döneminden itibaren göç tecrübesi yaşayan Ahıska Türkleri, özellikle 2015 sonrasında Ukrayna'nın doğusunda yoğunlaşan çatışmalar² nedeniyle Türkiye'ye yerleşmiştir (Kaya & Keleş, 2023, s. 815). Benzer şekilde, Suriye iç savaşının ardından Halep, Bayırucak ve Cerablus gibi bölgelerden gelen Türk kökenli göçmenler Türkiye'ye göç etmiştir (Yatmaz, 2023, ss. 97-103). Ayrıca, 2014 yılında DAESH'in Musul ve Telafer'e yönelik saldırıları sonucunda Irak Türkmenlerinin de Türkiye'ye yöneldiği görülmektedir (Abbass, 2020, s. 441).

Türkiye'nin hedef ülke olarak görülmesinde; kültürel, dinî ve tarihsel faktörlerin yanı sıra, Avrupa ülkelerinin göçmen karşıtı politikaları da belirleyici rol oynamaktadır. Zira son yıllarda Avrupa ülkelerinde artan hoşgörüsüzlük ve dışlayıcı söylemler, özellikle Müslüman göçmenler açısından ciddi riskler doğurmaktadır (Saraçlı, 2019, s. 137). 2000'li yıllardan itibaren, Arap Baharı ve Suriye İç Savaşı ile doruk noktasına ulaşan göç hareketliliği, Avrupa kamuoyunda sıklıkla "istila", "sınır güvenliği" ve "terörist" gibi ötekileştirici kavramlarla tanımlanmaktadır (Çıkrıkçı & Okur, 2021, s. 99). Bu çerçevede, Türkiye nüfusunun dini yapısı dolayısıyla Müslüman göçmenler açısından daha düşük düzeyde ötekileştirilme riski taşıması, ülkeyi tercih edilen bir hedef ülke hâline getirmektedir. Nitekim Türkiye'ye yönelen göçmen gruplarının tercih nedenlerini inceleyen çalışmalar, Türkiye'nin Müslüman nüfusun çoğunlukta olduğu bir ülke olmasının bu süreçte etkili bir faktör olduğunu göstermektedir (Baskın & Erkmen, 2023; Tümtaş, 2022; Yıldırım & Köksal, 2017).

AB'nin sınır kontrolü ve vize politikalarına yönelik tutumu, Türkiye'nin göç karakteristiğini belirleyen temel faktörlerden biridir. Özellikle Suriye İç Savaşı sonrasında yaşanan göç hareketlerinde, Türkiye, AB'nin benimsediği göç politikasının etkilerini doğrudan hissetmiştir. Artan göç dalgasının yol açtığı insani krize karşılık AB, güvenlik odaklı bir yaklaşım benimsemiş; sınır güvenliği ve geri gönderme gibi uygulamalar, insan hakları, dayanışma ve adil sorumluluk paylaşımını esas alan çözüm önerilerinin önüne geçmiştir. Başka bir ifadeyle, AB'nin Suriyeli göçmen krizine yönelik politikası, krizin üye ülkeler tarafından ciddi bir güvenlik tehdidi olarak algılanması sonucu, sığınmacıları kendi topraklarından olabildiğince uzak tutmaya yönelik bir stratejiye dayanmaktadır (Alkan, 2019, s. 563). Bu bağlamda, AB ile Türkiye arasında 16 Aralık 2013'te imzalanan ve 1 Ekim 2014'te yürürlüğe giren "Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Birliği Arasında İzinsiz İkamet Eden Kişilerin Geri Kabulüne İlişkin Anlaşma" (Resmî Gazete, 2014), düzensiz göçün önlenmesini amaçlamaktadır. Bu çerçevede, 18 Mart 2016 tarihli Mutabakatın temel hedefi, Avrupa'ya yönelen düzensiz göçü durdurmak ve bu göçmen gruplarını Türkiye'ye iade etmektir. Bu durum, Türkiye'nin düzensiz göçmenler açısından bir hedef ülke olarak konumlanmasına neden olmuştur. Nitekim AB'nin göç politikalarının sıkılaşması sonucunda, Suriyelilerin Avrupa'ya gitme eğilimi azalmış; Türkiye'yi yalnızca bir geçiş ülkesi olarak gören birçok transit göçmen için burada kalmak daha cazip hâle gelmiştir (Çelik & Şemşit, 2020, ss. 80-81). Ayrıca, başlangıçta Avrupa ülkelerine ulaşma amacıyla Türkiye'ye gelen göçmen grupları, AB'nin katı vize politikaları nedeniyle yönlerini Türkiye'ye çevirmiştir. Bununla birlikte, AB üye ülkeleri arasında göçmenlerin adil dağılımının sağlanamaması ve ortak bir göç politikasının oluşturulamaması, Türkiye'nin transit göçmenler açısından bir hedef ülke olarak görülmesini pekiştirmektedir. Diğer yandan, göç yolları üzerinde stratejik bir konuma sahip olan Türkiye'yi bir "tampon bölge" olarak değerlendiren AB, bu yaklaşımını 18 Mart Mutabakatı ile resmîleştirmiştir. Sonuç olarak, AB'nin göçü dışsallaştırmaya yönelik her politikası, Türkiye'nin Avrupa'ya ulaşmak isteyen transit göçmenler açısından giderek daha fazla bir hedef ülke olarak algılanmasına yol açmaktadır.

Türkiye'de düzensiz göçmenlerin önemli bir kısmı doğu sınırlarında yakalanmaktadır. Bu bağlamda, özellikle Türkiye-İran sınırı; Afgan, Pakistanlı, Bangladeşli ve İranlı düzensiz göçmenler tarafından yoğun şekilde kullanılan bir geçiş hattı niteliğindedir. Asya ve Orta Doğu

ülkelerinden gelen bu göçmenlerin büyük bir bölümü Van sınırından Türkiye'ye giriş yapmaktadır. Sınır geçişlerinde bu güzergahın tercih edilmesinde, bölgenin coğrafi koşulları belirleyici rol oynamaktadır. Türkiye'nin doğu sınırları arasında en dağlık olan bölge İran sınırır ve bu durum, sınır güvenliğinin sağlanmasını zorlaştırarak düzensiz göçmenler için avantaj oluşturmaktadır (Deniz, 2022, s. 259).

1979'dan itibaren İran'da önemli bir Afgan göçmen nüfusu oluşmuş; 1990 sonrasında ise İran, bu göçmenlere yönelik pragmatist bir yaklaşım benimsemiştir. Nitelsiz görülen Afgan göçmenler ya sınır dışı edilmek istenmiş ya da ağır işlerde çalıştırılmış; bazıları da İran-İrak ve Suriye iç savaşlarında milis güç olarak kullanılmıştır. Bu politika günümüzde de sürmektedir (Deniz, 2022, ss. 259-264). İran'ın düzensiz göçmenlere yönelik dışsallaştırıcı ve faydacı yaklaşımı, Türkiye açısından olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Koç'a (2019, s. 97) göre İran, özellikle Afgan göçmenlerin yasa dışı yollarla Türkiye'ye geçişine göz yummakta; bu da Türkiye'nin bir hedef ülke hâline gelmesini kolaylaştırmaktadır. Buna karşın, Türkiye'nin göçmenlere yönelik daha kapsayıcı bir yaklaşım benimsemesi, Afgan göçmenlerin Türkiye'yi tercih etmesinde belirleyici olmuştur. Bu çerçevede, 2014-2020 yılları arasında birçok Afgan göçmen İran'ı terk ederek Türkiye'ye göç etmiştir (Obayd & Karataş, 2021, s. 87).

İran üzerinden Türkiye'ye gelen düzensiz göçmenler hem Türkiye hem de Avrupa Birliği ülkeleri açısından önemli bir sorun alanı oluşturmaktadır. Bu nedenle, Türkiye ile AB'nin İran'la bir geri kabul anlaşması imzalaması, İran kaynaklı düzensiz göç akışını azaltmada etkili olabilir. Bununla birlikte, Türkiye, uluslararası anlaşmalardan bağımsız olarak sınır güvenliğini artırmaya yönelik önlemler almaktadır. Özellikle Türkiye'nin İran sınırına inşa ettiği güvenlik duvarı, düzensiz geçişleri azaltırken İran'da farklı bir endişeye neden olmuştur. İran, göçmenlerin artık Türkiye'ye geçemeyecek olmasından ve dolayısıyla ülkedeki göçmen nüfusunun artacağından kaygı duyarak, Afganistan sınırında ciddi güvenlik önlemleri almaya başlamıştır. Buna karşın, İran'ın Türkiye sınırına benzer bir duvar inşa etmekten kaçınmasının nedeni, Afganistan, Pakistan ve Bangladeş'ten gelen göçmenlerin İran topraklarında kalma ihtimalidir (Deniz, 2022, s. 264). Sonuç olarak, Türkiye'nin uluslararası göç hareketlerinde hedef ülke hâline gelmesinde İran'ın izlediği göç politikaları ve sınır yönetimi, belirleyici bölgesel faktörlerden biri olarak öne çıkmaktadır.

Türkiye'nin uluslararası göç hareketlerinde hedef ülke olarak görülmesinde etkili olan faktörlerden biri de göçmenler arasında gelişen sosyal ağlardır. Göç süreçlerinde, göçmenlerin birbirleriyle kurdukları hemşehrlik ve akrabalık bağları, yeni bir ülkeye uyum sağlamada önemli bir rol oynamaktadır. Türkiye'de göçmenler, iş bulma, konut edinme ve sosyal destek mekanizmalarından yararlanma gibi alanlarda bu sosyal ağlardan büyük ölçüde faydalanmaktadır. Özellikle sanayi bölgeleri, büyükşehirler ve tarımsal üretim alanları gibi göçmenlerin yoğun olarak yerleştiği bölgelerde bu ağların etkisi daha belirgin şekilde gözlemlenmektedir. Bu çerçevede, hemşehrlik ve akrabalık ilişkileri yalnızca göç kararlarının alınmasında değil; iş ve barınma olanaklarının bulunmasında da belirleyici bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Göç eden bireyler, daha önce aynı bölgeye yerleşmiş akraba veya hemşehrlerinin deneyimlerinden yararlanarak ekonomik ve sosyal yaşamlarını daha hızlı organize edebilmekte; karşılaştıkları zorlukları ise dayanışma yoluyla aşabilmektedir. Nitekim göç süreçlerinin yalnızca bireysel tercihlere değil, aynı zamanda sosyal ağlara dayalı olarak şekillendiği görülmektedir. Örneğin, Suriyeli göçmenlerin mevcut akrabalık ilişkileri aracılığıyla Türkiye'de mevsimlik tarım işlerinde çalıştıkları ve bu ağların, mevsimlik tarım işçiliği göçüne katılımı teşvik ettiği tespit edilmiştir (Dedeoğlu, 2018, s. 53; İnce, 2019, s. 2603).

Göçmen ağlarının etkisi yalnızca göç kararlarıyla sınırlı kalmamakta; göçmenlerin Türkiye'de kalıcılığını ve uyum süreçlerini desteklemede de önemli rol oynamaktadır. Bu sosyal ağlar, bilgi akışını kolaylaştırmakta, deneyimlerin paylaşılmasına imkân tanımakta ve göç süreçlerinin ekonomik ve sosyal maliyetlerini azaltmaktadır. Bu durum, göç hareketlerini daha sürdürülebilir kılarken, göçmenlerin yeni çevrelerine daha kolay uyum sağlamalarına da katkı sunmaktadır. Özellikle Arap Baharı sonrasında Türkiye'ye yönelen kitlesel göç hareketleri, göçmen ağlarının önemini daha da artırmıştır. Bu süreçte, göçmenlere yönelik faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının sayısında kayda değer bir artış gözlemlenmiştir. Bu kuruluşlar, eğitim, sağlık ve sosyal destek gibi temel hizmetlerin sunulmasında göçmenlere önemli katkılar sağlamakta; aynı zamanda sosyal ağların daha kurumsal bir yapı kazanmasına da zemin hazırlamaktadır. Suriye, Afganistan ve Irak gibi ülkelerden gelen göçmenlere yönelik oluşturulan sivil toplum

² 2014 yılında Rusya'nın Kırım'ı ilhak etmesinin ardından, Ukrayna'da Rus ve Ukrayna kökenli gruplar arasında çatışmalar başlamıştır. Rusya'nın Ukrayna'nın doğusuna yönelik müdahaleleri sırasında bölgede yaşayan Ahıska Türkleri de bu çatışmalardan doğrudan etkilenmiştir. Yaklaşık 3.000 Ahıska Türkü ailesinin evleri ve tarım alanları zarar görmüş; çatışmaların şiddetlenmesi üzerine Ukrayna Ahıska Türkleri Vatan Cemiyeti'nin girişimleriyle 677 ailenin Türkiye'ye kabulü sağlanmıştır (Kaya & Keleş, 2023).

mekanizmaları, bu grupların karşılaştığı sorunlara çözüm üretme çabasıdır (Akbaş vd., 2022, s. 17).

Sonuç olarak Türkiye’de göçmenler arasında gelişen sosyal ağlar hem bireysel hem de kitlesel düzeyde göç süreçlerini belirleyici biçimde etkilemekte ve Türkiye’yi bir hedef ülke hâline getiren başlıca faktörlerden biri olarak öne çıkmaktadır. Göçmenlerin hemşehrilik ve akrabalık bağları ile sivil toplum kuruluşlarının sunduğu destek mekanizmaları, göçün yalnızca bireysel tercihlerin ürünü olmadığını, aynı zamanda sosyal ilişkiler ve dayanışma ağları tarafından yönlendirilen bir olgu olduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle, göç politikalarının belirlenmesinde sosyal ağların rolü mutlaka dikkate alınmalı; uyum politikaları, göçmenlerin sosyal bağlarını güçlendirecek biçimde tasarlanmalıdır.

Türkiye’nin uluslararası göç hareketlerinde hedef ülke olarak konumlanmasında göç yönetimi, belirleyici bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Arap Baharı öncesinde Türkiye’nin göç yönetimi, kurumsal ve yasal düzeyde sınırlı bir yapıya sahipti; göç alanına yönelik kapsamlı ve bütüncül bir yasal çerçeve bulunmamaktaydı. Bu durum, Türkiye’deki politika yapıcılarının ülkeyi göç hareketleri açısından bir transit ülke olarak değerlendirmesinin doğal bir sonucu olarak yorumlanabilir. Ancak Arap Baharı sonrasında Türkiye’ye yönelen yoğun göç hareketlerinin etkisiyle göç yönetimi alanında köklü değişiklikler gerçekleşmiştir. Özellikle Göç İdaresi Başkanlığı’nın kurulması ve 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun yürürlüğe girmesi, Türkiye’nin göç konusundaki kurumsal kapasitesini güçlendirmiştir. Bu gelişmeler, Türkiye’nin göç dinamiklerindeki rolünün değişmekte olduğunu ve transit ülke konumundan hedef ülke statüsüne geçiş sürecinin başladığını göstermektedir. Nitekim Arap Baharı sonrasında çıkarılan göç yasalarının gerekçeleri incelendiğinde, Türkiye’nin artık sadece bir geçiş ülkesi değil, aynı zamanda kalıcı göçmenlerin yerleştiği bir hedef ülke olduğu vurgusu öne çıkmaktadır. Dolayısıyla, Türkiye’nin göç yönetimi alanındaki kurumsal ve hukuki dönüşümü, ülkenin uluslararası göç sistemindeki konumunu yeniden tanımlayan önemli bir faktör hâline gelmiştir.

2013 sonrası dönemde, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün yanı sıra çeşitli bakanlıklar bünyesinde kurulan çok sayıda birim, Türkiye’nin göç yönetiminde proaktif bir rol üstlendiğini ve ülkenin yalnızca bir transit ülke değil, aynı zamanda uluslararası göçte bir hedef ülke hâline geldiğini kurumsal olarak ortaya koymaktadır. Bu kapsamda, Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde hayata geçirilen Sosyal Uyum Programları aracılığıyla göçmen çocuk ve gençlerin eğitim süreçlerine entegrasyonu hedeflenmiştir (Millî Eğitim Bakanlığı, 2025). Sağlık Bakanlığı, göçmenlerin sağlık hizmetlerine erişimini kolaylaştırmak amacıyla 2014 yılında Göçmen Sağlığı Hizmetleri Daire Başkanlığı, 2015’te Göçmen Sağlığı Merkezleri gibi yapıları oluşturmuştur (Sağlık Bakanlığı, 2025). Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB), göçmenlerin istihdam süreçlerine katılımını sağlamak üzere 2015 ve 2017 yılları arasında İŞKUR Göçmen İstihdam Birimleri, Yabancıların Çalışma İzinleri Dairesi ve SGK Yabancı Sigortalılar Servisi gibi yapılar kurmuştur (ÇSGB, 2025). Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde de, tıpkı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’ndaki gibi, aynı tarih aralığında göçmenlere hizmet veren birimler oluşturulmuştur. Bu kapsamda bakanlığa bağlı olarak kurulan Psikososyal Destek Birimleri ve Refakatsiz Çocuk Destek Birimleri, göçmenlerin sosyal uyum süreçlerine katkı sunmaktadır. Adalet Bakanlığı, göçmenlerin hukuki haklarını korumak amacıyla 2017 yılında İnsan Ticareti Mağdurlarını Koruma Birimi ile Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri – Göçmen Destek Birimini devreye almıştır. 2016 yılında Gençlik ve Spor Bakanlığı, sosyal uyumu artırmak amacıyla Uyum ve Spor Programları Koordinasyon Birimini hayata geçirirken; Kültür ve Turizm Bakanlığı 2015 ve 2016 yıllarında Kültürel Uyum Etkinlikleri Koordinasyon Birimi ve Çok Dilli Yayın Birimi aracılığıyla kültürel entegrasyonu desteklemektedir. Diyanet İşleri Başkanlığı ise, göçmenlerin dini ve manevi rehberlik hizmetlerine erişimini sağlamak amacıyla 2014’te Göç ve Manevi Destek Hizmetleri Koordinatörlüğünü kurmuştur.

Tüm bu kurumsal yapılanmalar, Türkiye’nin göç yönetiminde yalnızca geçici çözümler üretmekle yetinmeyip, uzun vadeli ve kapsamlı politikalar geliştirdiğini göstermektedir. Bu doğrultuda Türkiye, hem göçü daha etkin biçimde yönetmeyi hem de göçmenlere yönelik sosyal uyum politikalarını güçlendirerek, uluslararası göç sisteminde kalıcı bir hedef ülke konumuna yerleşmeyi amaçlamaktadır.

TABLO 2 | Türkiye göç yönetimi karşılaştırması: Arap Baharı öncesi ve sonrası

	Arap Baharı Öncesi	Arap Baharı Sonrası
Göç Politikaları	Sınırlı (Sınır Güvenliği Öncelikli)	Görece Kapsamlı
Kurumsal Yapı	Dağınık	Göç İdaresi Merkezli
Yasal Çerçeve	Yönetmeliklere ve Uluslararası Sözleşmelere Dayalı Sınırlı Yasal Düzenlemeler	2013 yılında “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu” çıkarıldı
Toplumsal Algı ve Politika	Göç toplumsal bir mesele olarak görülüyordu.	Göç toplumsal ve siyasi bir mesele hâline geldi

Sonuç olarak, Türkiye’nin uluslararası göçte hedef ülke olarak konumlanmasında ekonomik göstergelerden tarihsel ve kültürel bağlara; sosyal ağlardan göçmen karşıtı politikaların itici etkilerine ve nihayetinde kurumsal kapasitenin güçlendirilmesine kadar çok sayıda unsur etkili olmuştur. Özellikle Arap Baharı sonrası dönemde artan göç hareketlerine paralel olarak geliştirilen sosyal uyum politikaları ve kurumsal yapılar, Türkiye’nin göç alanına yalnızca geçici bir durak değil, uzun vadeli bir yerleşim bölgesi olarak algılanmasına neden olmuştur. Bu çerçevede, Türkiye’nin hedef ülke statüsü hem göçmenlerin karar alma süreçlerinde hem de politika yapıcılarının stratejik yönelimlerinde belirleyici bir faktör hâline gelmiştir.

4. Sonuç

Bu çalışma, Arap baharı süreci sonrasında Türkiye’nin uluslararası göç hareketlerindeki konumunu, “transit ülke mi, hedef ülke mi?” sorusu çerçevesinde analiz etmiştir. Bulgular, Türkiye’nin göç sistemindeki yerinin sabit, tek yönlü veya durağan bir kimlikten ziyade, çok katmanlı ve değişken bir yapı arz ettiğini göstermektedir. Türkiye, coğrafi konumu sayesinde bir geçiş güzergâhı işlevi görürken; aynı zamanda kurumsal kapasitesinin güçlenmesi, sosyal uyum politikalarının gelişmesi ve göçmenlerin yerleşim eğilimleriyle birlikte, artan biçimde bir hedef ülke karakteri de kazanmıştır. Bu çifte kimlik, Türkiye’nin uluslararası göç sisteminde hibrit bir aktör olarak konumlandığını ortaya koymaktadır.

Transit ülke kimliği, Türkiye’nin Doğu Akdeniz ve Batı Balkan rotaları üzerindeki stratejik konumuyla yakından ilişkilidir. Bu güzergâhlarda yaşanan göç hareketliliği, düzensiz göçmen akışlarının yoğunluğunu artırmakta; göçmen kaçakçılığı faaliyetleri ise bu süreci daha da karmaşık bir hale getirmektedir. Ancak transit ülke olma durumu, yalnızca coğrafi konuma indirgenemeyecek kadar çok boyutlu bir yapı sergilemektedir. Göçmenlerin niyetleri, izledikleri rotalar, sınır güvenliği politikaları ve uluslararası iş birlikleri gibi faktörler, transit ülke rolünün dinamik ve değişken doğasını ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda Türkiye’nin geçici geçiş bölgesi olarak üstlendiği rol, dönemsel gelişmelere bağlı olarak esneklik göstermektedir. Hedef ülke olarak Türkiye’nin öne çıkmasında ise ekonomik motivasyonlar, tarihsel ve kültürel bağlar ile sosyal ağların etkisi belirleyici olmaktadır. Göçmenlerin artan çalışma izni başvuruları, daha çok düşük vasıflı iş gücü piyasasında istihdam edilmeleri ve sosyal uyum süreçlerine dâhil olmaları, Türkiye’nin kalıcı bir yerleşim alanı olarak da tercih edildiğini göstermektedir. Buna ek olarak, hemşehrilik ve akrabalık ilişkilerinden oluşan sosyal dayanışma ağları, göçmenlerin Türkiye’de kalıcılığını artırmakta ve ülkenin hedef ülke kimliğini daha da pekiştirmektedir. Diğer bir deyişle, Türkiye’nin transit ülke rolü, düzensiz göç rotaları, göçmen kaçakçılığı faaliyetleri ve sınır yönetimi gibi bağlamlarla öne çıkarken; hedef ülke rolü ise ekonomik çekim unsurları, sosyal ağlar, kültürel yakınlıklar ve artan kalıcılık eğilimleri üzerinden belirlenmektedir. Ancak bu ayrım mutlak değildir. Türkiye’nin göçmenler açısından hedef ya da transit ülke olarak algılanması, yalnızca göçmen niyetlerine değil; aynı zamanda bölgesel krizler, AB’nin dışsallaştırıcı göç politikaları ve Türkiye’nin iç düzenlemeleri gibi dışsal faktörlere de bağlı olarak zamanla dönüşmektedir. Bu nedenle Türkiye’nin göç sistemindeki konumunu “hareketliliğin geçtiği bir ülke” ya da “yerleşimin gerçekleştiği ülke” gibi kesin kategorilerle tanımlamak yerine, daha esnek, dinamik ve çok düzeyli bir yaklaşımla ele almak gerekmektedir.

Arap Baharı süreci sonrası dönemde yürürlüğe giren politikalar ve kurumsal yapılanmalar, Türkiye’nin hedef ülke statüsünü güçlendirmiştir. Göç İdaresi Başkanlığının kurulması, 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu gibi düzenlemeler ile

göçün yalnızca geçici değil, uzun vadeli bir toplumsal dönüşüm dinamiği olarak ele alındığı görülmektedir. Bu durum, Türkiye'nin göç yönetiminde reaktif değil, proaktif ve çok yönlü bir yaklaşımı benimsediğini göstermektedir.

Çalışma, mevcut literatürde sınırlı biçimde ele alınan Türkiye'nin çift yönlü göç kimliğine dair analitik bir çerçeve sunmaktadır. Transit ve hedef ülke rollerinin birbirini dışlamadığı, aksine bunların zaman içinde hem içsel hem de dışsal faktörlere bağlı olarak birbirini tamamlayan yapılar olabildiği ortaya konulmuştur. Ancak bu iki rolün birlikte üstlenilmesi, zaman zaman yönetsel ve toplumsal düzeyde çelişkileri de beraberinde getirebilmektedir. Örneğin, Türkiye'de artan sayıda göçmenin uzun süreli ikametne karşın, bazı kamu hizmetlerinin hala geçici koruma perspektifiyle yapılandırılmış olması bir aksaklığa işaret etmektedir. Benzer şekilde sınır güvenliği öncelikleri ile sosyal uyum hedefleri arasında gerilimler oluşabilmekte; bu durum yerel yönetimlerin kapasitesi ve toplumsal algı üzerinde baskı oluşturmaktadır. Bu çelişkili durumların daha bütüncül ve esnek bir göç rejimi anlayışıyla uyumlandırılması önem arz etmektedir. Diğer bir ifadeyle, politika yapıcılar açısından bu hibrit konum, esnek ve bütüncül stratejiler geliştirmeyi zorunlu kılmaktadır. Hem geçici göç akışlarını düzenleyen sınır politikalarının, hem de kalıcı yerleşimi destekleyen sosyal uyum mekanizmalarının birlikte kurgulanması gerekmektedir. Özellikle eğitim, sağlık, istihdam ve konut gibi alanlarda gerçekleştirilecek kapsayıcı programlar, göçmenlerin uzun vadeli entegrasyonunu destekleyecektir. Bunun yanında, insan hakları temelli bir yaklaşımla, düzenli ve güvenli geçişleri mümkün kılacak bölgesel iş birlikleri, Türkiye'nin transit ülke rolünü daha sorumlu biçimde üstlenmesini sağlayacaktır.

Sonuç olarak, Türkiye'nin hem transit hem de hedef ülke rollerini aynı anda taşıyan özgün konumu, yalnızca göç politikalarının değil, uluslararası ilişkiler ve güvenlik stratejilerinin de yeniden değerlendirilmesini gerektirmektedir. Bu çerçevede, Türkiye'nin göç yönetimi kapasitesini artırmaya yönelik hak temelli, çok düzeyli ve uzun vadeli stratejiler geliştirmesi, küresel göç sisteminde daha etkin ve sürdürülebilir bir aktör olarak konumlanmasına katkı sunacaktır.

Kaynakça

- Adıgüzel, Y. (2016). *Göç Sosyolojisi*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Akbaş Demirel, C., Körkmez, L., & Danış, D. (2022). *Suriye'den göçün 10. yılında sivil toplum: Aktörler, süreçler ve öngörüler*. Göç Araştırmaları Derneği.
- Alkan, Y. S. (2019). AB'nin normatif güç kimliği ve Suriye mülteci krizi arasındaki ilişki üzerine Ian Manners'in teorik yaklaşımı çerçevesinde politik bir analiz. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(37), 545–581. <https://doi.org/10.21550/sosbilder.502634>
- Anadolu Ajansı. (2019, 2 Nisan). *Göçmenler sirtımızdaki yük mü?* <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/gocmenler-sirtimizdaki-yuk-mu/1472518>
- Baskın, S., & Erkmen, İ. (2023). Türkçenin yabancı bir dil olarak öğretiminde yeni bir adım: Uluslararası imam hatip liseleri ve öğrencilerin bu okulları tercih nedenleri üzerine bir araştırma. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (11), 374–751. <https://doi.org/10.15131/korkutataturkiyat.1313052>
- Çataklı, İ. (2024). Türkiye'nin düzensiz göçle mücadele stratejisine ilişkin bir değerlendirme. *Uluslararası Ekonomi Siyaset İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 7(3), 153–174. <https://doi.org/10.59445/ijepphs.1464018>
- Çıkrıkçı, T., & Okur, M. A. (2021). İnsan güvenliği merceğinde sığınmacı krizi ve Avrupa. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 20(1), 97–127. <https://doi.org/10.32450/aacd.995607>
- Dedeoğlu, S. (2018). Tarımsal üretimde göçmen işçiler: Yoksulluk nöbetinden yoksulların rekabetine. *Çalışma ve Toplum*, 1(56), 37–68.
- Del Carpio, X. V., & Wagner, M. C. (2015). *The impact of Syrian refugees on the Turkish labor market* (World Bank Policy Research Working Paper No. 7402). World Bank. <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/530731468194940132>
- Deniz, O. (2022). Türkiye İran sınırında düzensiz göç ve göçmenlerin sınır geçme pratikleri. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(Özel Sayı), 254–273. <https://doi.org/10.46928/iticusbe.1148196>
- Dimitriadi, A. (2016). The impact of the EU-Turkey deal on migration flows in the Aegean. *European Migration Network Reports*, 4(1), 10–34.
- Euronews. (2022, 21 Nisan). *Türkiye'nin göç ve göçmenlere yönelik uyum politikaları başarılı mı?* <https://tr.euronews.com/2022/04/21/turkiye-nin-goc-ve-gocmenlere-yonelik-uyum-politikalar-basar-l-m-uzmanlar-euronews-e-anlat>
- Frontex. (2024). *Migratory map*. <https://www.frontex.europa.eu/what-wedo/monitoring-and-risk-analysis/migratory-map/>
- Frontex. (2025). *European Border and Coast Guard Agency*. <https://www.frontex.europa.eu/>
- Frontex. (2025). *Migratory routes*. <https://www.frontex.europa.eu/what-wedo/monitoring-and-risk-analysis/migratory-routes/migratory-routes/>
- Guild, E., Costello, C., & Moreno-Lax, V. (2017). Implementation of the EU-Turkey agreement: A critical appraisal. *European Journal of Migration and Law*, 19(2), 221–246.
- Gümüş, M. (2021). Suriye krizi ve Türkiye'deki göç hareketliliği: Toplumsal etkiler üzerine bir değerlendirme. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 12(1), 156–172.
- Hürriyet. (2024, 17 Aralık). *İçişleri Bakanı Yerlikaya: Türkiye'de 1 milyon 247 bin Halepli var*. <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/icisleri-bakani-yerlikaya-turkiyede-1-milyon-247-bin-halepli-var-42615135>
- İçduygu, A. (2015). *Syrian refugees in Turkey: The long road ahead*. Migration Policy Institute. <https://www.migrationpolicy.org/research/syrian-refugees-turkey-long-road-ahead>
- İçduygu, A. (2017). Türkiye'nin göç politikaları: Geri kabul anlaşması ve sonrası. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 45–67.
- İçduygu, A., Erder, S., & Gençkaya, Ö. F. (2014). *Türkiye'nin uluslararası göç politikaları, 1923–2023: Ulus-devlet oluşumundan ulus-ötesi dönüşümlere*. Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi.
- İnce, C. (2019). Göç kuramları ve Suriye göçü üzerine bir değerlendirme. *OPUS International Journal of Society Research*, 11(18), 2579–2615. <https://doi.org/10.26466/opus.546737>
- International Organization for Migration. (2024). *World migration report 2024: Chapter 2: Migration around the world: Key trends and numbers*. <https://worldmigrationreport.iom.int/wmr-2024-interactive/chapters/world-migration-report-2024-chapter-2-migration-around-world-key-trends-numbers>
- Janković, B., Marković, S., & Ivanov, A. (2024). Control of irregular migration and suppression of people smuggling on the Western Balkan route. *Journal of Liberty and International Affairs*, 10(2), 119–136. <https://doi.org/10.47305/JLIA24102119j>
- Kalaycı, İ. (2014). *Ortadoğu'dan Türkiye'ye yapılan göçler 1923–2000 (Irak ve Suriye göçleri)* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karaduman, A. (2023). *Türkiye siyasetinde göç: TBMM tutanaklarında Suriye göçü ve göçmenler* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karahan, A. (2024). *XXI. yüzyılda dünyada ve Türkiye'de düzensiz göçler* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karataş, K., & Ayyıldız, A. A. (2021). Bugünün Türkiye'sinde göç gerçeği: Küresel hareketliliğin neresindeyiz. *İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 473–500.
- Kaya, A., & Şahin, E. (2019). Suriyeli göçmenler ve Türkiye'de entegrasyon politikaları: 2016 geri kabul anlaşmasının etkileri. *Uluslararası Göç ve Mülteci Çalışmaları Dergisi*, 6(1), 23–50.
- Koç, M. (2019). *Türkiye'ye düzensiz Afgan göçü ve İran'ın göç politikaları*. İran Araştırmaları Merkezi.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2025). *Sosyal uyum programları*. <https://orgm.meb.gov.tr/www/sosyal-uyum-programlari/icerik/3135>
- Nurdoğan, A. K., & Şahin, M. (2019). Türkiye'ye yönelen uluslararası göç işsizliğin bir nedeni mi? *OPUS International Journal of Society Research*, 11(18), 2201–2223. <https://doi.org/10.26466/opus.569989>
- Obayd, A. J., & Karataş, A. (2021). Afganistan'da göç hareketliliğinin neden ve sonuçları. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 1(50), 75–91. <https://doi.org/10.17498/kdeniz.896472>
- Şahal Çelik, D., & Şemşit, S. (2020). Türkiye-Avrupa Birliği geri kabul anlaşmasının uygulanmasında Suriyelilerin etkisi ve rolü. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(Özel Sayı), 66–84. <https://doi.org/10.18026/cbayarsos.522869>
- Saraçlı, M. (2019). Zenofobi (yabancı düşmanlığı) ve İslamofobi sorunları çerçevesinde Avrupa Birliği'nin göç sorununa yaklaşımları. İçinde B. Karabulut, M. N. Alkan, F. Purtaş, & K. E. Çelik (Ed.), *Kimlik ve Göç çalışmaları Uluslararası Sempozyumu Bildiri E-kitabı* (ss. 119–140). Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi.
- Şen, Y. F., & Özkorur, G. (2016). Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerinde yeni bir eşik: Sığınmacı krizi bağlamında bir değerlendirme. *Göç Araştırmaları Dergisi*, (4), 86–119.
- Şişman, Y., & Balun, B. (2020). Transit göç ve Türkiye. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(2), 61–79.
- T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. (2025). *Yabancı çalışanların sosyal güvenliği*. <https://www.csgeb.gov.tr/uigm/genel-bilgi/yabanci-calisanlarin-sosyal-guvenligi/>
- T.C. Resmi Gazete. (2014, 2 Ağustos). *Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Birliği arasında izinsiz ikamet eden kişilerin geri kabulüne ilişkin anlaşmanın onaylanmasının uygun bulunduğu dair kanun* (Sayı: 29076). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/08/20140802-1.htm>
- T.C. Sağlık Bakanlığı. (2025). *Güvenli okul ve sağlıklı yaşam*. <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/gsm.html>
- Tepealtı, F. (2019). Avrupa Birliği'ne yönelik Türkiye geçişli göç hareketleri ve Türkiye'nin düzensiz göçle mücadelesi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 24(41), 125–140. <https://doi.org/10.17295/atauniddc.548941>
- Tiritöğlu Ersoy, H. H. (2024). Türkiye'de yabancı mevsimlik tarım işçilerinin çalışma koşulları. *Adalet Dergisi*, (73), 887–928. <https://doi.org/10.57083/adaletdergisi.1573690>
- Triandafyllidou, A. (2018). Turkey and the EU: Negotiating migration governance after the refugee crisis. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 44(15), 2588–2605.
- Tümtaş, M. S. (2022). Türkiye'ye düzensiz Afgan Göçü: Zorunlu göç mü istila mı? *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(1), 338–353. <https://doi.org/10.21547/jss.1009054>

- Vardar Tutan, E. (2024). Türkiye Cumhuriyeti'nin hedef ülke olduğu göçlerin niteliksel analizi. *Diplomasi Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 12–32.
- Yatmaz, M. (2023). Suriye iç savaşı ve Suriye Türkmenlerinin göçü. *Dünya Multidisipliner Araştırmalar Dergisi*, 6(2), 88–111. <https://doi.org/10.58853/dumad.1325094>
- Yerli, G. (2018). Türkiye'deki göç politikaları ekseninde Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin kuruluş ve fonksiyonları. *Social Sciences Studies Journal*, 4(19), 2080–2086. <https://doi.org/10.26449/sssj.597>
- Yıldırım, E., & Köksal, H. (2017). Yabancı uyruklu üniversite öğrencilerinin gözüyle Türkiye. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 297–323.

EXTENDED ABSTRACT

This study aims to analyze Türkiye's position within its migration regime in the context of shifting international migration dynamics following the Arab Spring. The central focus of the study is the hybrid migration regime in which Türkiye simultaneously assumes the roles of both a transit and a destination country. Within this framework, the transformation of Türkiye's migration policies is examined through a multidimensional lens, considering the country's geopolitical and geoeconomic position and stance in international relations.

Following the Arab Spring, the Middle East and North Africa experienced widespread political upheaval, armed conflicts, and the breakdown of authoritarian regimes. These developments triggered mass displacement and cross-border migration, particularly from conflict-ridden countries such as Syria, Libya, and Yemen. As a result, significant socio-economic pressures emerged within these countries and the broader region. In this context, Türkiye has occupied a pivotal position in international migration flows, serving simultaneously as a transit country en route to Europe and increasingly as a destination country where migrants choose to reside for extended durations. This dual role signifies a transformation in Türkiye's traditional function within global migration systems and points to the emergence of a new dual identity in its migration governance.

Several factors have contributed to the consolidation of Türkiye's role as a transit country. Its direct borders with regions of conflict, its strategic geographical location at the crossroads of Asia and Europe, and its longstanding diplomatic relations with the European Union have collectively reinforced this position. Institutional arrangements, such as the 2016 EU-Türkiye Readmission Agreement, have further entrenched Türkiye's role in managing irregular migration. These agreements have emphasized border control, return mechanisms, and financial cooperation, reflecting a mutual interest in reducing migratory flows toward Europe. However, over time, Türkiye has also evolved into a destination country, primarily due to the long-term settlement of Syrian refugees, the urban concentration of migrant communities, and the overall decrease in secondary migration to EU countries.

Türkiye undertook a comprehensive restructuring of its migration governance framework. The Law on Foreigners and International Protection Act 2013 marked a turning point, introducing a legal and institutional basis for managing international migration. Through establishment of the Directorate General of Migration Management, Türkiye moved toward a more centralized and coordinated governance model. This shift allowed for an expanded scope of migration policy beyond security concerns, encompassing issues such as social cohesion, integration, and labor market inclusion. Specific programs have aimed to facilitate migrants' access to education, healthcare, housing, and employment opportunities.

Civil society organizations have also become increasingly active in shaping migration governance in Türkiye. Their roles range from humanitarian assistance to advocacy and policy implementation. These organizations have contributed to the socio-economic integration of migrants by supporting community-based initiatives, intercultural dialogue, and local-level cooperation. Their growing influence reflects a broader trend toward multi-stakeholder engagement in migration policy, aligning national governance with international norms and human rights standards.

A complex interplay of internal and external dynamics shapes Türkiye's migration regime. Internally, demographic trends, economic needs, and public attitudes toward migrants influence policy decisions. Externally, international legal obligations, bilateral agreements, and geopolitical events exert significant pressure on the formation and

adaptation of migration policies. Consequently, Türkiye's approach cannot be understood solely through the lens of domestic politics; it must also be contextualized within broader regional and global frameworks.

In conclusion, Türkiye's current migration policy reflects a shift from reactive crisis management to a more strategic, institutionalized, and multidimensional approach. The country's dual role as a transit and destination country brings opportunities and structural challenges. To ensure the sustainability of its migration regime, Türkiye must adopt a rights-based, holistic, and multi-level governance model. This includes strengthening social cohesion initiatives, balancing border security with the protection of human rights, enhancing international cooperation, and expanding the institutional capacity of civil society. These components are essential to building a resilient and inclusive migration system that addresses both present and future challenges.